

Droge stukken

Walcherse subeilanden en de Oranjeplaat

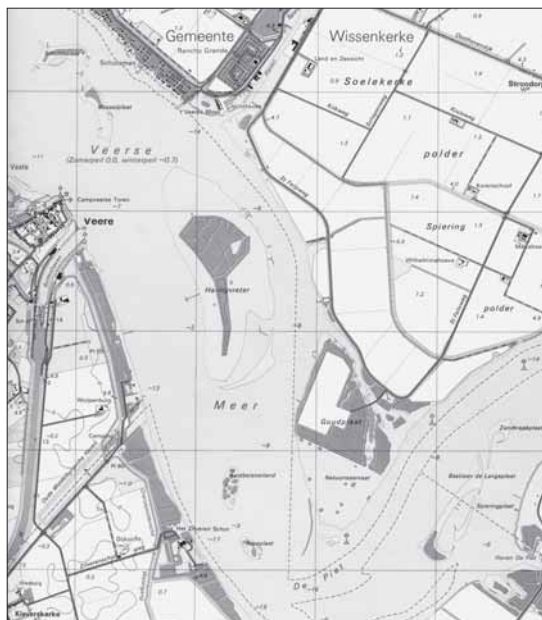
Tot het grondgebied van het voormalige eiland Walcheren behoren tien subeilandjes, de diverse mini-eilanden in de kreekgebieden niet meegerekend. Ze liggen in, of direct aan, het Veerse Meer.

In het kader van het zogenoemde Drie-eilandenplan werd in 1960 en 1961 het Veerse Gat afgedamd door middel van de Zandkreekdam en de Veerse Gatdam. Zo ontstond een water zonder eb en vloed, het Veerse Meer. Door het ontbreken van het tij bleven schorren, slikken en zandplaten veelal permanent droog. De mens heeft na de afdamming grote invloed uitgeoefend op de ontwikkeling van dit gebied. Rijkswaterstaat spoot zes Walcherse platen op met zand waardoor ze eilanden werden. Ondiepe gedeelten in het meer werden aangewezen als plaatsen voor zandwinning. Op die plekken ontstonden er dus diepere geulen waarvan de scheepvaart kon profiteren. Met uitzondering van de Soelekerkeplaat hebben natuurbehoudende organisaties kleine wandelbossen en speelweiden aangelegd op die eilanden. Vijf van de zes voormalige platen zijn uitgegroeid tot voor mensen aantrekkelijke plekken en zijn vrij toegankelijk voor dagrecreatie. De Soelekerkeplaat is beschermd natuurgebied.

Subeilanden

Een aantal eilanden heeft nog steeds de naam die ze van oudsher, als plaat, hadden. Andere kregen een nieuwe identiteit nadat ze met zand waren opgespoten. Als we over het Veerse Meer van noord naar zuid gaan, stuiten we eerst op de Schutteplaat en de Mosselplaat. Vroeger gingen vissers met hun schepjes voor

anker liggen ter hoogte van de Schutteplaat. Wanneer het in dit getijdengebied eb werd, viel de plaat droog en zakten de schuiten vanzelf neer op het zand. Op eenvoudige wijze kon men zo de rompen van de boten schoonmaken. *Schutte* is dan

Detail van de topografische kaart van een gedeelte van het Veerse Meer. (Grote Provincie Atlas 1990)

ook het oude woord voor schuit. De Mosselplaat werd uiteraard genoemd naar het schelpdier. In het Veerse Meer wordt er weliswaar niet op deze 'zilte Zeeuwse zaligheid' gevist, maar als gevolg van het doorlaatwerk (een systeem dat water vanuit de Oosterschelde naar het Veerse Meer toevoert) en het daardoor hogere zoutgehalte in het Veerse Meer, voelt het diertje zich hier wel steeds meer thuis.

De Soelekerkeplaat heeft zijn naam te danken aan de ambachtsheerlijkheid Soetelincxkerke of Soelekerke. Dit gebied, waar de invloedrijke ambachtsheer de lakens uitdeelde, lag op Noord-Beveland. Tijdens de Sint-Felixvloed van 1530, die de geschiedenis inging als Sint-Felixquade saterdach, is het dorp Soelekerke

De Arneplaat in het Veerse Meer. (Foto Jaco Simons)

voor eeuwig ten onder gegaan. In het zuidwesten van Noord-Beveland ligt een in 1818 ingedijkte polder met de naam van het nimmer herbouwde dorp.

De naam Arneplaat verwijst naar het riviertje de Arne. In de middeleeuwen was dit water van groot belang voor de scheepvaart van en naar de welvarende handelsstad Middelburg. Arnemuiden – het stadje dat zijn naam ook ontleent aan het riviertje – kon als voorhaven profiteren van de Middelburgse voorspoed.

De naam van de Bastiaan de Langeplaat is een eerbetoon aan de Veerse admiraal uit de zestiende eeuw. In 1572 kwam het hier op zee tot een confrontatie tussen Spanjaarden en Zeeuwen. Toen de Spanjaarden het schip van Bastiaan de Lange enterden, zag hij maar één uitweg. Hij ont-

stak de lont in het kruisvat en blies zijn eigen schip op. Er lag tussen 1847 en 1897 in deze contreien ook een Bastiaan de Langeplaat. In Veere leeft zijn naam nog voort in de Bastiaan de Langestraat. Ook de Spieringplaat is een opgespoten plaat. Dit eiland is genoemd naar een van de vele zijgeulen en -geultjes van het Veerse Gat, het Spieringgat. In dit gebied lag nog het Spieringschor en tot op heden vinden we in het zuidwesten van Noord-Beveland de Spieringpolder.

Zowel de Spieringplaat als de Bastiaan de Langeplaat zijn voor het grootste gedeelte Walchers grondgebied; een klein stukje in het oosten van beide platen is Zuid-Bevelands.

De Haringvreter en de Lemmerplaat zijn door Staatsbosbeheer voor een gedeelte in cultuur gebracht en toegankelijk gemaakt voor recreatie. Daarnaast bestaan deze eilanden uit gebieden waar de natuur haar gang heeft kunnen gaan. Deze niet-toegankelijke delen zijn rustgebieden voor allerlei vogels.

De Haringvreter is verreweg het grootste Walcherse eiland in het Veerse Meer. Haringvreters, een bijnaam van de vissers voor zeehonden, hadden hier een rustplek toen het eiland nog een zandplaat in het Veerse Gat was. Rustende zeehonden tref je hier niet meer; wel grazende koeien en paarden.

De Lemmer – ook wel Lemmel genoemd – was het water tussen het Veerse Gat en de Welsinghe. Schepen vanuit het noorden bereikten via deze route Middelburg en Arnemuiden. De naam Lemmerplaat verwijst, net als die van de Arneplaat, naar een vaarwater dat een belangrijke rol speelde in de geschiedenis van de Walcherse handel.

Aardbeieneiland neemt een unieke plaats in onder de zandplaten in het Veerse Meer. Dit beschermde natuurgebied is niet in cultuur gebracht maar heeft zich door natuurlijke processen spontaan gevormd. Na de afdammingen bleef de plaat permanent droogstaan en ontstond er alras begroeiing. De eerste plantensoort die hier welig tierde, was de aardbeienplant en dat verklaart de naam die het eiland meekreeg. Tot slot De Omloop. Als enige van de Walcherse subeilanden is dit geen voormalige plaat. Even ten westen van haven De Piet – aan de Pietkreek – heeft men in het landschap, dat uit oud schor bestaat, een U-vormige geul uitgegraven waardoor er een stukje land aan de oever van het meer vrijkwam.

De Oranjeplaat

Hoort de Oranjeplaat – “het Plaatje”, zoals het in de volksmond heette – bij het eilandentema van dit artikel? In zekere zin wel. Het gebied is weliswaar geen eiland, maar ontleent zijn naam wel aan een zandplaat die in deze contreien tussen de toen anders gevormde eilanden Walcheren, Zuid-Beveland en het voormalige eiland Wolphaartsdijk lag. De plaat is vernoemd naar de uit de zeventiende eeuw stammende Oranjepolder. Deze kreeg de naam “Oranje” omdat de nieuwe polder bij Arnemuiden destijds viel onder het kroondomein.

Het gebied dat ten noorden/noordoosten van de voormalige Sloedam even ten oosten van Arnemuiden ligt, staat bekend als het Noord-Sloe. Toen het uit schorren, zandplaten en een stukje polder bestaande gebied na de eerdergenoemde afdammingen van 1960/’61 droog kwam te liggen, heeft men het Noord-Sloe geschikt

gemaakt voor landbouwactiviteiten. Vervolgens werden hier rond 1967 wegen aangelegd ten behoeve van een toekomstig recreatieterrein en een vliegveld.

Het recreatieterrein Oranjeplaat is in de loop der jaren uitgegroeid tot een jachthaven met daarbij een restaurant, een camping en een hotel. In het voorjaar van

Het Aardbeieneiland in het Veerse Meer. (Foto Jaco Simons)

2006 heeft het Waterschap Zeeuwse Eilanden hier een strandje laten aanleggen, een unicum in de gemeente Middelburg. Vliegveld Midden-Zeeland – ook wel Zeeland Airport genoemd – werd er in 1968 gesticht en in 1970 officieel geopend. De Oranjeplaat is ook historisch interessant. In 1847 werd het westelijke deel van de plaat, het schor, bedijkt. Zo ontstond de Bastiaan de Langepolder. In 1857 gebeurde hetzelfde met het zuidoostelijke deel, waardoor de Calandpolder werd geboren. Deze polder dankte zijn naam aan de uit Westkapelle afkomstige ingenieur en inspecteur van waterstaat Zeeland, Abraham Caland.

De beide polders was geen lang leven beschoren. Al in 1897 werd de Bastiaan de Langepolder verzwolgen door de zee en in

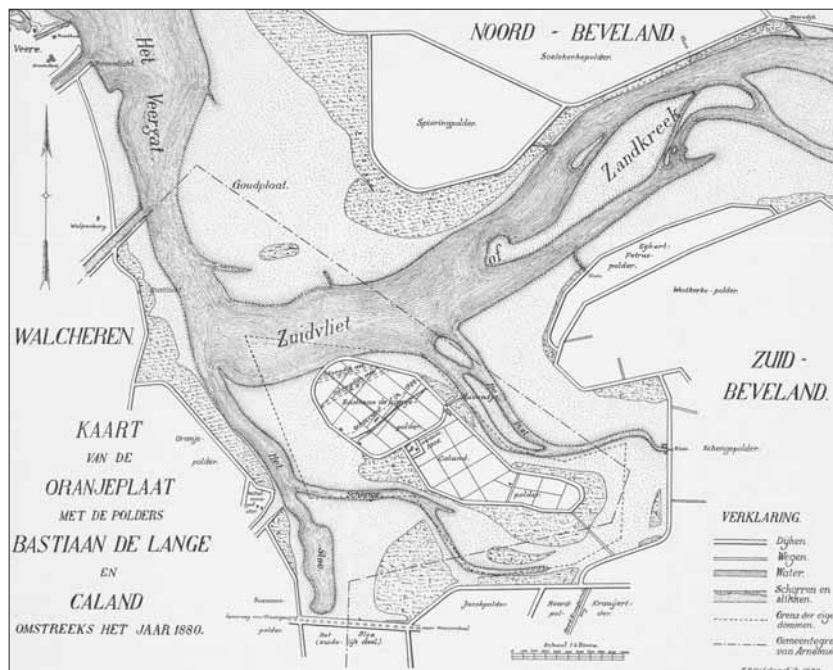
1901 was het gedaan met de Calandpolder. Men heeft nog pogingen gedaan het land te redden, maar in 1906 verdrong de laatstgenoemde polder helemaal. Met de afdamming van het Veerse Gat in het vooruitzicht heeft men, om vruchtbare landbouwgrond aan te winnen, de Calandpolder in 1955 heroverd op de zee. Na de

afdammingen werden, in het kader van de Sloewerken, de opgeworpen dijken weer afgegraven. Vliegveld Midden-Zeeland ligt in deze voormalige polder. De naam Calandweg, de weg langs het vliegveld, herinnert ons nog aan de polder en aan de Westkapelse ingenieur.

Het gebied dat wij nu Oranjeplaat noemen, beslaat het recreatieterrein en enige landbouwpercelen. Het gebied tussen de twee kreek die door het Noord-Sloe lopen, wordt heden ten dage Calandpolder genoemd. Je zou het geheel kunnen beschouwen als een groot buitendijks gebied. Een van de krekken vormt de scheidslijn tussen genoemde plaat en polder. Er zijn maar weinig landkaarten die duidelijkheid verschaffen over de naam van deze kreek. Zelfs topografische atlassen van Zeeland geven geen uitsluitsel. Na enig speurwerk in documenten van Rijkswaterstaat en de provincie blijkt het te gaan om

Het eiland De Omloop bij De Piet. (Foto Jaco Simons)

Kaart van de Oranjeplaat met de polders Bastiaan de Lange en Caland omstreeks 1880, getekend door F.P. Polderdijk in 1932. (Zeeuws Archief, Zelandia Illustrata deel I, nr. 1296)

de Schenge of de Schengekreek. De geul wordt doorsneden door de Muidenweg en een paar honderd meter verderop door een landbouwweggetje. Door middel van zogeheten duikers staan de verschillende delen van de geul met elkaar in verbinding. Overtollig water uit het omliggende gebied komt via deze kreek terecht in het Veerse Meer.

Deze Walcherse Schenge kan makkelijk verward worden met de Wester- en Oosterschenge in Zuid-Beveland. Vroeger behoorden deze geulen tot de zeearm de Schenge, die de scheidslijn vormde tussen het eiland Wolphaartsdijk en de kern van Zuid-Beveland. Nu zijn de drie waterlopen restgeulen.

Het gebied Oranjeplaat/Calandpolder is het meest oostelijke stuk van Walcheren. Tot en met een andere restgeul, de Pietkreek of Geul de Piet, bevinden we ons op grondgebied van de gemeente Middelburg. Een flink deel van het Noord-Sloe behoort dus tot Walcheren. Op het bijgaande kaartje is de grens duidelijk te volgen: vanaf de voormalige Sloedam loopt deze in noord-oostelijke richting met een boog om vliegveld Midden-Zeeland heen. Tussen de Calandweg en de Pietkreek zijn we op het meest oostelijke puntje van ons heem. Verder volgens loopt de grens met een paar kronkels over de noordoever van de Pietkreek in de richting van de reeds genoemde Spieringplaat en de Bastiaan de Langeplaat. Staatsbosbeheer heeft een wandelroute om de Pietkreek aangelegd.

Jaco Simons

Geraadpleegde bronnen:

- ‘Encyclopedie van Zeeland’, Middelburg 1982/1984.
- F. Hagman en R. Kersbergen, ‘Luchtfoto-atlas Zeeland’, Landsmeer 2004.
- A. van Haperen en G. Stooker, ‘Aan de monding van Maas en Schelde’, Middelburg 1999.
- F.P. Polderdijk, ‘De Oranjeplaat en de Basti-

Het Schenge. (Foto Jaco Simons)

- aan de Lange- en Calandpolder’, z.p. 1932.*
- H.L.F. Saeijs en K.O. Pavlicek, ‘Vegetatie Aardbeieneiland 1973’, Middelburg 1975.
- J. Simons, ‘Walcheren, wat anders’, Vlissingen 2005.
- M.H. Wilderom, ‘Tussen afsluitdammen en deltadijken’, deel 3, Vlissingen 1968.
- Zeeuws Archief, Rijkswaterstaat Deltadienst, nr. 362.1, Directie Deltadienst Zuid, inv.nrs. 739, 744, 747, 748.